

Ernesto Che Guevara (1965)

Socialismen och människan på Kuba

Brev till Carlos Quijano, chefredaktör för veckotidningen "Marcha" i Montevideo, februari 1965.

Bäste kamrat!

Jag skriver ner dessa anteckningar under en resa i Afrika och uppfyller så, fast något försenat, mitt löfte. Jag hoppas att temat skall intressera läsarna i Uruguay.

Kapitalismens språkrör hävdar ofta, som argument i den ideologiska kampen mot socialismen, att det socialistiska samhällssystemet eller det uppbyggnadsskede som vi befinner oss i, utmärks av att individen offras på statens altare. Jag skall inte försöka bemöta detta påstående enbart på teoretiska grunder utan utgå från våra erfarenheter på Kuba och göra några allmänna kommentarer. Först skall jag i stora drag skissera historien om vår revolutionära kamp före och efter maktövertagandet.

Som bekant var det den 26 juli 1953 som de revolutionära aktioner inleddes som skulle kulminera den 1 januari 1959. En grupp män ledda av Fidel Castro anföll i gryningen denna dag Moncadaförläggningen i Orienteprovinsen. Anfallet misslyckades, misslyckandet övergick i katastrof och de överlevande kastades i fängelse, bara för att på nytt ta upp den revolutionära kampen så snart de fått amnesti.

Under detta skede, då socialismen bara fanns som ett frö, var människan en avgörande faktor. Det var den enskilda människan som vi litade till, individen vars namn vi kände. Kampens framgång eller misslyckande hängde på individens handlingskraft.

Så kom gerillakampens tid. Den utvecklades i två skilda miljöer: bland de ännu slumrade folkskara som måste mobiliseras, och hos deras förtrupp, gerillan, rörelsens drivande kraft för att väcka revolutionärt medvetande och kampvilja. Denna förtrupp var katalysatorn som skapade de subjektiva betingelser som var nödvändiga för segern. Inom förtruppen förblev individen den avgörande faktorn, även när vårt tänkande blev allt mer proletärt under den revolution som ägde rum i våra vanor och vårt medvetande. Varenda kämpe från Sierra Maestra, som nått någon högre post i den revolutionära rörelsen, har en lång rad betydelsefulla insatser bakom sig. Det är på den grunden de fått sina poster.

Under denna första hjältemodiga tid tävlade vi om att få de mest ansvarsfulla och farliga uppdragen utan annan belöning än vissheten att ha gjort vår plikt. I vårt revolutionära skolningsarbete återkommer vi ofta till lärdomarna från denna tid. I våra kämpande kamraters inställning kunde vi redan skönja bilden av framtidens människa.

Denna fullständiga hängivenhet för revolutionens sak har återuppstått vid andra tillfällen i vår historia. Under oktoberkrisen, liksom under de dagar då cyklonen "Flora" härjade landet, erfor vi hur ett helt folk handlade med enastående mod och offervilja. En av våra grundläggande ideologiska uppgifter är att finna ett sätt att göra denna hjältemodiga hållning till ett stående inslag i vardagslivet.

I januari 1959 bildades den revolutionära regeringen med deltagande av flera företrädare för den borgarklass som var beredd att sälja ut landet. Rebellarméns styrka var då den grundläggande maktfaktorn.

På en gång uppstod allvarliga motsättningar. De löstes i en första omgång då Fidel Castro i

februari 1959 övertog regeringsansvaret som statsminister. Denna händelseutveckling kulminerade i juli samma år då det folkliga trycket tvingade president Urrutia att avgå.

Därmed trädde folket fram som en tydlig och ständigt återkommande aktör i den kubanska revolutionens historia.

Denna varelse med många ansikten är inte, som det brukar påstås, en summa av likartade beståndsdelar (fast det förhärskande systemet reducerar den till detta) som handlar som en lydig fårscock. Visserligen följer den tveklöst sina ledare, i första hand Fidel Castro, men det mått av förtroende som han vunnit grundar sig på hans träffsäkra tolkning av folkets önskemål och strävanden och den ärliga kamp han driver för att uppfylla sina löften.

Folket har deltagit i jordreformen och i den svåra uppgiften att förvalta de statliga företagen. De har kämpat som hjältar i Grisbukten, de har härdats i kampen mot diverse banditgång beväpnade av CIA. De upplevde med oktoberkrisen ett av de avgörande ögonblicken i modern tid, och de fortsätter i dag att bygga ett socialistiskt samhälle.

Ytligt sett kunde det tyckas att de som talar om individens underordnande under staten har rätt. Folket genomför med ojämförlig entusiasm och disciplin de uppgifter som regeringen förelägger dem, vare sig det gäller ekonomi, kultur, försvar, idrott eller annat. För det mesta är det Fidel eller revolutionens högsta ledning som kommer med initiativet och förklarar det för folket, som gör det till sitt. Ibland sätter partiet och regeringen igång lokala experiment, som sedan genomförs i större skala på samma sätt.

Men ibland begår statsledningen misstag. När det sker, märker man att den kollektiva entusiasmen minskar genom att varje beståndsdel försvagas, och arbetet förklaras till det obetydliga gräns. Då är det dags att rätta till misstaget. Det var det som hände i mars 1962 gentemot den sektaristiska politik som Anibal Escalante hade påtvingat partiet.

Det är tydligt att vårt tillvägagångssätt inte räcker för att säkerställa en ständig följd av förnuftiga åtgärder och att det saknas en strukturerad anknytning till folket. Vi måste förbättra det sambandet under kommande år. När det gäller de initiativ som regeringen tar använder vi för närvarande en nästan intuitiv metod och lyssnar till de allmänna reaktionerna på de problem som vi tar upp.

Fidel är en mästare i denna konst, och hans alldeles egna sätt att uppgå i folket kan man bara förstå om man ser honom i aktion. Vid de stora offentliga mötena känner man något som kan jämföras med dialogen mellan två stämgaflar i svängning, där växelverkan framkallar nya vibrationer. Fidel och folkhavet börjar vibrera i en dialog med växande intensitet tills den når höjdpunkten i en brant final som kröns av våra rop på kamp och seger.

Vad som är svårt att förstå för den som inte direkt upplever revolutionen, är den nära dialektiska enheten mellan individen och kollektivet som träder i ett aktivt förhållande till varandra, liksom folket, som enhet av individer, och dess ledare i sin tur förhåller sig till varandra.

I det kapitalistiska samhället kan man iaktta något liknande då politiker framträder som har förmågan att mobilisera folk. Men om det inte är fråga om en äkta samhällsrörelse, och då är det inte helt riktigt att tala om kapitalism, kommer den bara att leva så länge dess impulsivare lever, eller tills det kapitalistiska samhällets hårdhet gjort slut på folkets illusioner. I kapitalismen styrs människan av en kylig anonym ordning som hon vanligtvis inte har möjlighet att förstå. Den alienerade människan är bunden till samhället med en osynlig navelsträng: värdelagen. Denna påverkar henne i livets alla skeden, den formar hennes väg

och hennes öde.

Kapitalismens lagar är osynliga för den vanliga människan och verkar blint. De påverkar människan utan att hon märker det. Hon ser endast en vid horisont som tycks oändlig. Så utmålas den av kapitalismens propagandamakare som gärna drar fram fallet Rockefeller - sant eller inte - som ett lärorikt exempel på möjligheten till framgång. Det samlade elände som krävs för att ett sådant exempel skall kunna uppstå, och summan av skändligheter som en förmögenhet av denna storleksordning bygger på, syns inte i den bild som målas upp. Och det är inte alltid möjligt för de folkliga krafterna att genomskåda dessa sammanhang. (Här skulle man kunna studera hur arbetarna i de imperialistiska länderna förlorar sitt internationalistiska klassmedvetande till följd av en viss medskyldighet i utplundringen av de beroende länderna, och hur detta faktum samtidigt avtrubbar deras kampvilja i det egna landet. Men det faller utanför ramen för dessa anteckningar).

Hur som helst visar sig vägen i ett sådant samhälle vara full av vassa stenar som uppenbarligen endast en individ med de rätta egenskaperna kan ta sig fram över och nå målet. Belöningen hägrar i ett avlägset fjärran, vägen är enslig. Dessutom är det en kapplöpning mellan vargar. Vägen till framgång går över de andras misslyckande.

Jag skall nu försöka definiera individen, aktören i det märkliga och gripande drama som det är att bygga ett socialistiskt samhälle, individen i den dubbla egenskapen av unik varelse och medlem av en gemenskap.

Jag tror det är enklast att erkänna att individen är en ofullbordad varelse. Kvarlevorna från det förgångna finns kvar i det individuella medvetandet. Det krävs ett oavbrutet arbete för att utplåna dem.

Processen är dubbel: å ena sidan verkar samhället med sin direkta och indirekta fostran, å andra sidan går individen in i en medveten process av självskolning.

Det nya framväxande samhället måste föra en hård kamp mot det förgångna. Det märks inte bara i det individuella medvetandet, som tyngs av de kvardröjande resterna av en fostran som systematiskt varit inriktad på att isolera individen. Det finns också kvar i denna övergångsperiod, där de merkantila relationerna består. Varan är den ekonomiska kärnan i det kapitalistiska samhället. Så länge den finns, kommer dess verkningar att göra sig gällande i produktionens organisation och följaktligen i människornas medvetande.

I Marx' modell uppfattades övergångsperioden som resultatet av en explosiv förvandling av det kapitalistiska samhället, som sprängdes av sina inre motsättningar. I den historiska verkligheten har vi bevittnat hur några länder, som utgjort de svaga grenarna, slitits loss från imperialismens träd, ett skeende som förutsetts av Lenin. I dessa länder hade kapitalismen utvecklats tillräckligt för att folket på ena eller andra sättet skulle känna av dess verkningar. Men det var inte dess inre motsättningar, den situation som uppstår då alla utvägar stängts, som sprängde systemet. Frihetskampen mot en utländsk förtryckare, ökningen av fattigdomen genom yttre händelser som krig, som medför att de privilegierade klasserna skärper förtrycket av de utsugna, befrielseerörelserna som syftar till att störta de nykoloniala regimerna; detta är de faktorer som vanligtvis utlöser den revolutionära processen. Den medvetna handlingen sköter resten.

I dessa länder har en allsidig skolning för det samhällseliga arbetet ännu inte kommit till stånd, och välståndet befinner sig ännu utom räckhåll för folket, det kan inte enkelt bara övertas. Underutvecklingen å ena sidan, och den vanliga kapitalflykten till de "civiliserade" länderna å

den andra, omöjliggör en snabb förändring utan uppoffringar. Vi har ännu lång väg att gå för att lägga grundvalarna för ekonomin, och frestelsen är mycket stor att följa upptrampade stigar, att tillgripa det materiella intresset som hävstång för att påskynda utvecklingen.

Man löper då risken att inte se skogen för bara träd. På jakt efter drömmen att kunna förverkliga socialismen med hjälp av de korrumpade vapen som kapitalismen lämnat oss i arv (varan uppfattad som den ekonomiska kärnan, räntabiliteten, det individuella materiella intresset som pådrivande faktor etc.) kan man hamna i en återvändsgränd. Och där kan man hamna efter att färdats långa vägar med många vägkorsningar. Då är det svårt att veta vid vilket ögonblick man slog in på fel väg. Under tiden har också den lagda ekonomiska grundvalen gjort sitt undergrävande arbete i medvetandet. För att bygga kommunismen måste man forma den nya människan samtidigt som man förändrar den materiella grundvalen.

Det är därför det är så viktigt att välja rätt redskap för att mobilisera folket. Detta redskap måste i grunden vara av moralisk natur, utan att man därför försummar att på ett riktigt sätt utnyttja materiella drivkrafter, främst sådana som också har social inriktning.

Som sagt, i ögonblick av yttersta fara är det lätt att få moraliska drivkrafter att verka. Men för att de skall hållas levande måste en ny medvetenhet utvecklas, med nya värderingar. Hela samhället måste förvandlas till en jättelik skola.

I stora drag påminner det om hur det kapitalistiska medvetandet formas i sitt första skede. Kapitalismen griper till våld, men den skolar dessutom in människorna i systemet. Den direkta propagandan går ut på att förklara att klassamhället är ofrånkomligt, vare sig det framställs som ett system av gudomligt ursprung eller frambringat av naturen enligt mekaniska lagar. Detta bedövar folkskarorna som ser sig förtryckta av ett ont som inte kan bekämpas.

Sedan väcks hoppet om förbättringar. I detta avseende skiljer sig kapitalismen från tidigare kastsamhällen som inte erbjöd någon utväg alls.

För några förblir kastsystemet giltigt: belöningen för dem som lyder består i tillträde efter döden till andra, underbara världar, där de goda premieras. På det sättet fortlever den gamla traditionen. Andra ser nya öppningar: klassindelningen förblir ödesbunden, men individerna kan genom arbete och initiativ etc höja sig ur sin klass. Denna föreställning, och den om självskolning för att nå individuell framgång, är djupt bedräglig. Den visar hur egenintresset kan framställa lögnen som sanning.

För oss har den direkta utbildningen en mycket större betydelse. Vår förklaring är övertygande därför att den är sann. Den behöver inga förklädnader. Skolningen äger rum inom det statliga utbildningssystemet och omfattar allmänbildning, teknik och ideologi, organiserad av utbildningsdepartementet och partiets informationsapparat. Skolningen tar fart bland folket och den nya inställning den syftar till blir mer och mer en vana. Folk gör den alltmer till sin och drar med sig dem som ännu inte utbildar sig. Detta är det indirekta sättet att utbilda folket och det är lika verkningsfullt som det direkta.

Men denna process är medveten. Individerna känner ständigt av inflytandet från den nya makten i samhället och uppfattar att de inte helt kan leva upp till det nya. Under trycket från den indirekta fostran söker de anpassa sig till en situation de upplever som rättfärdig, något de inte kunnat göra tidigare på grund av sin egen otillräckliga utbildning. De lär sig själva.

Under detta socialistiska uppbyggnadsskede kan vi bevittna den nya människans födelse. Hennes bild är ännu inte fullbordad och kan aldrig bli det, eftersom den växer fram parallellt

med utvecklingen av nya ekonomiska strukturer. Förutom dem som en otillräcklig skolning driver in på ensliga vägar, för att tillfredsställa egna ambitioner, finns också de som inom denna nya ram för gemensamt framtidskridande tenderar att isolera sig från dem som går jämsides. Det viktiga är att människorna för varje dag blir alltmer medvetna om behovet att införlivas i samhället, och samtidigt medvetna om sin betydelse som drivkrafter i samhällslivet.

De går inte längre ensamma var för sig på slingrande vägar mot sin längtans avlägsna mål. De följer sin förtrupp som är partiet, de medvetna arbetare och människor som går framåt i förbund och nära enhet med folket. Förtrupperna har blicken riktad mot framtiden och mot sin belöning, men denna uppfattas inte som något individuellt. Belöningen är det nya samhälle där människorna kommer att ha annorlunda egenskaper: den kommunistiska människans samhälle.

Vägen är lång och full av svårigheter. Ibland går vi vilse och måste ta ett steg tillbaka. Ibland går vi för fort och förlorar kontakten med folket. Ibland är vi för långsamma och känner i nacken flåset från dem som är oss i hämlarna. I vår strävan som revolutionärer försöker vi gå fram så snabbt som möjligt och bryta väg, men vi vet att vi får vår näring från folket och att de kan rycka fram snabbare om vi inspirerar dem med vårt föredöme.

Det faktum att det existerar två huvudgrupper (naturligtvis bortsett från det fåtal som av en eller annan anledning inte deltar i det socialistiska uppbygget) visar på en relativ brist i utvecklingen av samhällsmedvetandet, trots den betydelse som tillmätts de moraliska drivkrafterna. De som går i täten har en mer utvecklad ideologi än folk i allmänhet. De senare känner till de nya värderingarna, men otillräckligt. Medan det hos dem som går i täten sker en kvalitativ förändring som gör dem i stånd till uppoffringar, är de andra mindre medvetna och måste uppmuntras och drivas på med viss intensitet. Det är proletariats diktatur som utövas inte endast över den besegrade klassen utan också individuellt över den segrande klassen.

För att leda till fullständig framgång kräver allt detta en rad mekanismer, de revolutionära institutionerna. Till bilden av de månghövdade skarorna på gång mot framtiden hör ett system av institutioner, en harmoniskt fungerande enhet av kanaler, slussar, dammar, ett helt väloljat maskineri som på ett naturligt sätt vaskar fram dem som skall gå i täten och fördelar belöningar eller straff till dem som uppfyller sin plikt eller stämplar mot det nya samhället under uppbyggnad.

Vi har ännu inte lyckats upprätta alla dessa revolutionens institutioner. Vi söker någonting nytt som skall möjliggöra en fullständig identifikation mellan regeringen och hela samhällskollektivet, något som motsvarar de speciella villkor som gäller för att bygga ett socialistiskt samhälle. Det måste följaktligen innebära något helt annat än den borgerliga demokratins standardbegrepp överförda till ett samhälle under tillblivelse (som t ex de lagstiftande kamrarna). Vi har gjort några försök i syfte att så småningom skapa revolutionens institutioner, men utan alltför stor brådska. Det som mest hållit oss tillbaka har varit vår fruktan för formaliseringar som skulle kunna skilja oss från folket och individerna och skymma det yttersta och viktigaste revolutionära syftet, att befria människan från hennes främlingskap.

Trots denna brist på institutioner, som stegvis måste övervinnas, skapar folket nu historia som en medveten samling av individer som kämpar för samma sak. I det socialistiska samhället är människan mera allsidig, trots skenbar standardisering. Även om det ännu saknas perfekt fungerande kanaler är hennes möjlighet att föra fram sin mening och göra sig gällande i

samhällsapparaten oändligt mycket större än tidigare.

Det är fortfarande nödvändigt att stärka hennes medvetna deltagande, individuellt eller kollektivt, i alla ledande organ och i all tillverkning av varor och tjänster. Det är också nödvändigt att hos henne förankra idén om behovet av teknisk och ideologisk skolning, så att hon känner hur intimt beroende av varandra dessa processer är och hur parallellt de utvecklas. Sålunda kommer människorna att bli helt medvetna om sig själva som samhällsvarelser. Det är detsamma som att de förverkligar sig själva, då främlingsskapets bojar en gång krossats.

Konkret innebär detta att människorna återfinner sig själva genom det befriade arbetet, och uttrycker sina mänskliga villkor i kulturen och konsten.

För att människan skall återfinna sig själv måste hon upphöra att utnyttjas som en vara och ett samhälle skapas där hon erhåller sin förtjänta andel för den samhälleliga insats hon gjort. Produktionsmedlen tillhör samhället, och maskinen är den plats där man fullgör sin uppgift. Människans sinne börjar befrias från den oro som bottnar i tvånget att genom arbetet tillfredsställa de grundläggande behoven. Hon börjar finna sig själv i sitt verk och förstå sin mänskliga storhet genom det skapade föremålet, det fullgjorda arbetet. Hennes arbete förutsätter inte längre att hon avstår från en del av sig själv i form av såld arbetskraft, som alltså inte längre tillhör henne, utan arbetet blir något som härrör från henne själv. Hon ser sig själv i det. Arbetet blir ett bidrag till det gemensamma livet, en samhällelig insats.

Vi gör allt som står i vår makt för att ge arbetet denna nya karaktär av samhällsinsats och förbinda det å ena sidan med teknisk utveckling, som är förutsättningen för ökande frihet, å andra sidan med frivillighet. Vi bygger på den marxistiska uppfattningen att människan uppnår sitt fulla människovärde först när hon arbetar utan att vara tvingad att sälja sig som en vara för att överleva fysiskt.

Naturligtvis finns det fortfarande tvingande inslag i arbetet, även när det har formen av frivilliga insatser. Människan har inte förvandlat allt tvång som omger henne till betingade sociala reflexer, det är ännu ofta trycket från omgivningen som påverkar henne (det moraliska trycket, som Fidel brukar säga). Hon har ännu inte kommit så långt att den inre tillfredsställelsen över den egna insatsen räcker som drivkraft utan det direkta trycket från det omgivande samhället, och de nya vanor det skapar. När hon kommit så långt är kommunismen här.

Förändringen sker inte automatiskt i medvetandet, lika litet som i ekonomin. Förändringarna är långsamma och går inte i takt. Vissa tider ökar takten, andra tider står det stilla eller går till och med bakåt.

Som redan nämnts, måste vi ta hänsyn till att vi inte befinner oss i en ren övergångsperiod som den Marx beskrivit i *Kritik av Gothaprogrammet*, utan i en ny fas som han inte förutsett: det första skedet av övergång till kommunismen eller skedet för det socialistiska samhällets uppbyggnad. Detta äger rum under våldsam klasskamp, och med kvarvarande kapitalistiska inslag, vilket försvårar insikten om dess verkliga natur.

Om man till detta lägger det testuggeri som hämmat den marxistiska filosofins utveckling och förhindrat en systematisk analys av detta skede, vars politiska ekonomi inte utvecklats, måste vi medge att vi ännu befinner oss på blöjstadiet. Vi måste ta itu med att undersöka de avgörande kännetecknen för detta skede innan vi utarbetar en ekonomisk och politisk teori av större räckvidd.

En sådan teori kommer ofelbart att lyfta fram de två huvudpelarna i ett socialistiskt

samhällsbygge: den nya människans framväxt och teknikens utveckling. På båda dessa områden har vi ännu mycket att göra. Men eftersläpningen är mindre ursäktlig när det gäller insikten om teknikens betydelse som avgörande grundval. Här behöver vi inte gå fram i blindo utan kan under en ganska lång tid följa den väg som öppnats av världens mest utvecklade länder. Det är därför som Fidel ständigt upprepar behovet av teknisk och vetenskaplig utbildning för hela vårt folk och alldeles särskilt för dem som ska bana väg.

När det gäller den idévärld som leder till annan verksamhet än den produktiva är det lättare att se uppdelningen mellan de materiella och de andliga behoven. Människan har länge genom kultur och konst försökt befria sig från sitt främlingsskap. Hon dör varje dag under åtta timmar eller mera, då hon säljer sig och sin arbetskraft som en vara, för att sedan återuppträda i sitt andliga skapande. Men detta botemedel bär inom sig fröet till sjukdomen själv. Det är en ensam varelse som söker gemenskap med naturen. Hon försvarar den individualitet som förkvävs av omgivningen och reagerar inför estetiska tankegångar med en unik varelses önskan att förbli obefläckad.

Detta är bara ett försök att fly undan. Värdelagen är inte längre bara en återspeglings av produktionsförhållandena. Även fast de tillämpar rent empiriska metoder har monopolkapitalisterna lyckats göra den till ett lydigt redskap genom att bygga in den i en komplicerad struktur. Överbyggnaden tvingar fram en konst av sådan art att även konstnärerna måste skolas in i den. De upproriska blir kvästa av apparaten och endast enastående begåvningar kan skapa ett personligt verk. De andra blir ömkliga löntagare eller mals ner.

Det konstnärliga sökandet har återopats som en definition på frihet. Men detta ”sökande” har sina gränser, osynliga tills man stöter mot dem, d v s när man tar upp människans verkliga problem och hennes främlingsskap. Den meningslösa ångesten eller de vulgära tidsfördriven utgör bekväma säkerhetsventiler för den mänskliga oron. Tanken att konsten kan vara ett avslöjande vapen bekämpas.

Den som följer spelreglerna får alla hedersbetygelser, precis som en apa får applåder för nya konststycken. Det enda villkoret är att inte försöka bryta sig ut ur den osynliga buren.

När revolutionen övertog makten gav sig de iväg, som helt låtit sig tämjas. De övriga, både revolutionärer och andra, såg en ny väg. Det konstnärliga sökandet fick ny fart. Emellertid var vägarna redan mer eller mindre utstakade och innebörden i begreppet flykt klädde sig i ordet frihet. Den inställningen fanns till och med kvar hos revolutionärerna själva som en avspeglings av borgerlig idealism i medvetandet.

I de länder som genomgått en liknande utveckling har man försökt bekämpa dessa tendenser med överdriven dogmatism. Kulturen i vidare mening förvandlades nästan till ett tabu, och man hävdade att en formellt exakt återgivning av naturen var höjden av konstnärlig strävan. Det ledde sedan till en mekanisk framställning av den sociala verklighet som man ville visa upp, det idealsamhälle som man försökte skapa, praktiskt taget utan konflikter eller motsättningar.

Socialismen är ung och den har sina fel. Vi revolutionärer saknar ofta de kunskaper och den intellektuella djärvhet som krävs för uppgiften att utveckla den nya människan. Metoderna måste skilja sig från de konventionella metoder som alltjämt bär prägeln av det samhälle som frambringat dem (Ännu en gång ställs frågan om förhållandet mellan form och innehåll). Förvirringen är stor och vår uppmärksamhet tas helt i anspråk av att lösa de materiella problemen i samhällsbygget. Vi har ännu inga stora konstnärer som också är stora

revolutionärer. Partifolket måste ta itu med denna uppgift och försöka klara den stora uppgiften att utbilda folket.

Man kan då tillgripa förenklingen, den konst som alla förstår, d v s den som funktionärerna förstår. Det äkta konstnärliga sökandet upphör och frågan om kulturen reduceras till att gälla formerna för att tillägna sig det socialistiska nuet och det döda (och följaktligen ofarliga) förgångna. På detta sätt föds socialrealismen på grundvalen av förra århundradets konst.

Men 1800-talets realistiska konst är också en klasskonst, kanske mer rent kapitalistisk än den dekadenta 1900-talskonst som återger den alienerade människans ångest. På kulturens område har kapitalismen gett allt den haft att ge, och ingenting finns kvar utom likstanken, den nutida konstens dekadens. Men varför söka det enda giltiga receptet i socialrealismens stelnade former? Det går inte att ställa "friheten" mot socialrealismen, ty friheten finns inte ännu, den kommer att finnas först när det nya samhället utvecklats. Men det går inte heller att från den extrema realismens höga påvetron fördöma alla konstformer efter 1800-talets första hälft. Det skulle innebära att upprepa Proudhons misstag, att återgå till det förflutna, och sätta tvångströja på det konstnärliga uttrycket hos den människa som föds och formar sitt liv idag.

Ännu återstår att utveckla de ideologiska och kulturella strukturer, som ger utrymme för ett äkta sökande, men rensar bort det ogräs som så lätt förökar sig på den statliga subventionens välgödda mark.

I vårt land har vi inte begått den mekaniska realismens misstag utan det motsatta. Vi har inte förstått nödvändigheten att utveckla en ny människa som varken företräder 1800-talets tankevärld eller vårt dekadenta och sjukliga århundrades. Det är det kommande tjugoförsta århundradets människa som vi måste forma, även om detta ännu bara är en osystematisk viljeinriktning. Just detta är en av huvudpunkterna i våra studier och i vårt arbete. I den mån vi uppnår konkreta framgångar på teoretisk grundval eller omvänt, och kan dra allmängiltiga teoretiska slutsatser av vår konkreta undersökning, kommer vi att ge ett värdefullt bidrag till marxismen-leninismen, till mänsklighetens sak.

Reaktionen mot 1800-talets människa har fört oss till 1900-talets dekadens. Misstaget är inte alltför allvarligt, men vi måste rätta till det med risk att annars öppna vägen för revisionismen.

De stora människoskarornas medvetande utvecklas, och i motsvarande grad växer de nya tankarna i styrka inom samhället. De materiella möjligheterna till allsidig utveckling för alla dess medlemmar gör arbetet så mycket mer fruktbarande. Nuet är kamp. Framtiden är vår.

Sammanfattningsvis kan sägas att problemet med många av våra intellektuella och konstnärer är en följd av deras arvsynd: de är inte sanna revolutionärer. Vi kan försöka ympa almen så att den ger päron men vi måste samtidigt plantera päronträd. De nya generationerna stiger fram fria från arvsynd. Ju mer vi utvidgar kulturbegreppet och uttrycksmöjligheterna, ju större utsikter har vi att få se enastående konstnärer träda fram. Vår uppgift är att hindra att dagens generation, märkt av sina inre konflikter, fördärvar sig själv och kommande generationer. Vi skall inte skapa löntagare som fogar sig i det officiella tänkandet, inte heller stipendiater som lever gott på statens bekostnad och utövar en frihet inom citationstecken. De revolutionärer skall komma som besjunger den nya människan med folkets egen röst. Det är en utveckling som kräver tid.

I vårt samhälle spelar ungdomen och partiet en stor roll.

Ungdomen är särskilt betydelsefull ty den är formbar som den lera den nya människan kan skapas av, fri från det förgångnas alla lyten. Det sätt på vilket vi tar hand om ungdomen

bestäms av vad vi vill uppnå. Utbildningen blir alltmer allsidig och vi glömmer inte att från första stund ta med det produktiva arbetet. Våra stipendiater deltar i kroppsarbete under sina ferier eller samtidigt som de studerar. Arbetet är i vissa fall en belöning, i andra fall ett pedagogiskt redskap, aldrig ett straff. En ny generation föds.

Partiet är en organisation som går i täten. De bästa arbetarna föreslås av sina kamrater till medlemmar. Partiet har endast ett fåtal medlemmar men det har stor auktoritet för partifolket är bra. Vi strävar efter att partiet skall bli ett massparti, men först när tillräckligt många nått förtruppens utvecklingsnivå, d v s när de är skolade för kommunismen. För denna skolning arbetar vi. Partiet är ett levande föredöme, dess kärntrupp måste visa exempel på arbetsvilja och förmåga till uppoffring, de måste genom sina handlingar mobilisera folkets skaror att fullfölja de revolutionära uppgifterna. Detta innebär årtal av hård kamp mot svårigheterna vid uppbygget, mot klassfienderna, mot sviterna av det förflutna och mot imperialismen.

Jag skulle nu vilja förklara den roll personligheten spelar, människan som individ och ledare för folket som skapar historia. Jag talar om vår egen erfarenhet och jag skriver inte ut recept.

Det var Fidel som satte fart på revolutionen under de första åren, gav den en riktning och ett tonfall. Men det finns en stor grupp revolutionärer som utvecklas i samma riktning som han och en massa folk som följer sina ledare därför att de har förtroende för dem. De litar på dem därför att ledarna förstått att rätt tolka folkets längtan.

Det är inte fråga om hur många kilo kött man äter, eller hur många gånger man kan åka och bada, eller hur många importerade lyxartiklar man kan köpa med dagens löner. Det handlar om att individen kan leva helt och fullt, med mycket rikare inre liv och mycket större ansvar. Varje människa i vårt land vet att den ärorika levnadstid som fallit på hennes lott, är en tid av uppoffringar. Och hon vet vad offer innebär.

De första fick uppleva det i Sierra Maestra och överallt där kampen stod. Sedan har hela Kuba fått uppleva det. Kuba är Latinamerikas förtrupp och måste göra uppoffringar, det är en del av förtruppens lott, att visa Latinamerikas folk vägen till fullkomlig frihet.

Inom landet måste ledarna leva upp till sin ställning. Och i ärlighetens namn måste det sägas att i en verklig revolution, där man ger allt och inte väntar sig någon materiell vinning, är revolutionärens uppgift på samma gång storslagen och smärtsam.

Tillåt mig, med risk att verka löjlig, säga att den sanne revolutionären drivs av stor kärlek. Det är omöjligt att tänka sig en äkta revolutionär utan denna egenskap. Kanske ligger ledarens stora drama just däri. Han måste förena ett lidelsefullt temperament med en kylig intelligens och fatta smärtsamma beslut utan att röra en muskel. Våra ledande revolutionärer måste sätta upp denna kärlek till folken som ett ideal, den heligaste sak, en och odelbar. Det räcker inte att dela ut små dagliga portioner av tillgivenhet till vanligt folk i deras praktiska vardagsarbete.

Revolutionens ledare har barn som när de börjar jollra inte lär sig säga pappa. De har hustrur som också är en del av det liv de måste offra för att leda revolutionen till seger. Vänkretsen inskränker sig till den revolutionära kamratkretsen. De har inget liv utanför revolutionen.

Under sådana förhållanden måste man besjålas av en stark känsla för mänsklighet, för rättvisa och sanning, för att inte hamna i extrem dogmatism eller kylig skolastik, för att inte isoleras från folket. Varje dag måste vi kämpa för att denna människokärlek ska komma till uttryck i konkret handling som blir till föredöme och kan mobilisera människorna.

Revolutionären - revolutionens ideologiska drivkraft inom partiet - går helt upp i denna

oavbrutna kamp som slutar först i döden, om inte socialismen segrar i hela världen. Om revolutionärernas lidelse förslöas när de viktigaste uppgifterna genomförts lokalt, och om den proletära internationalismen glöms bort, då upphör den revolution de leder att vara en pådrivande kraft och försjunkar i bekväm dvala. Det utnyttjas av våra oförsonliga fiender, imperialisterna, som vinner mark. Den proletära internationalismen är en plikt, men den är också en revolutionär nödvändighet. Det är vad vi lär vårt folk.

Det är klart att den aktuella situationen är full av fallgropar. Inte bara dogmatismen, eller risken att vårt förhållande till folket förstelnar mitt under vår stora uppgift, utan också de mänskliga svagheter som kan få oss på fall. Om en människa, som ägnar hela sitt liv åt revolutionen, tror att hon därför bör slippa störas av bekymmer över att något fattas ett barn, att barnens skor är utslitna och att familjen saknar det absolut nödvändigaste - då öppnar hon sin tankevärld för korruptionens smittoämnen.

Vad oss beträffar har vi alltid hävdats att våra barn ska få detsamma som andra barn, men också klara sig utan det som de andra barnen saknar. Vår familj måste förstå detta och kämpa för det. Revolutionen genomförs av människor, men människorna måste dag för dag stärka sin revolutionära anda.

På det sättet går vi vägen fram. I täten för de väldiga leden - vi varken skäms eller fruktar att säga det - går Fidel. Efter honom kommer partiets bästa krafter och omedelbart efter dem, så nära att man känner deras väldiga styrka, kommer hela folket. Folket är den helgjutna samling av individer som strävar mot ett gemensamt mål och som blivit medvetna om vad som måste göras, människor som kämpar för att lämna nödvändighetens rike och inträda i frihetens.

Denna väldiga mångfald av människor ordnar sina led, dess disciplin är en nödvändighet som alla har insett. Den är inte längre en splittrad kraft, delbar i tusentals små fraktioner som likt granatskärvor skingras i rymden och som med varje medel, och i förbittrad kamp mot sina medmänniskor försöker uppnå en ställning, som kan ge trygghet i en oviss framtid.

Vi vet att många uppoffringar väntar framöver. Vi vet att vi som nation måste betala priset för att hjältemodigt gå i täten. Vi som är ledare måste betala priset för rätten att säga att vi står i spetsen för det folk som går i bräsch för Amerika. Vi erlägger alla punktligt vår andel av uppoffringar, medvetna om att belöningen ligger i tillfredsställelsen över att ha gjort vår plikt. Gemensamt går vi mot den framtid där den nya människan skymtar vid horisonten.

Låt mig sammanfatta:

Vi socialister är friare därför att vårt liv är rikare. Vi lever ett rikare liv därför att vi är friare.

Själva ryggraden till vår fulla frihet har skapats. Det återstår nu att sätta kött på benen, och att klä kroppen. Det kommer vi att göra.

Vår frihet och vårt dagliga bröd har blodets färg och är genomsyrat av uppoffringar. Våra uppoffringar är medvetna, de är priset för den frihet vi skapar.

Vägen är lång och delvis okänd. Vi känner vår begränsning. Vi skall själva skapa det tjugoförsta århundradets människa.

Vi skall härda oss i den dagliga kampen och skapa en ny människa och en ny teknik.

Personligheten spelar en stor mobiliserande och ledande roll i den mån den förkroppsligar folkets bästa egenskaper och strävanden och inte avviker från vägen.

De som banar väg är förtruppen, de bästa av gott folk, partiet.

Grundmaterialet i vårt verk är ungdomen. Ungdomen är vårt hopp och vi förbereder den för att överta fanan ur våra händer.

Om detta stapplande brev förklarar någonting, har det fyllt sin uppgift.

Mottag vår hälsning, rituell som ett handslag eller ett 'Ave María Purísima':
Patria o muerte [Fosterlandet eller döden].

Ur *Texter av Ernesto Guevara "Che på svenska"* översättningar av Eva Björklund m fl

Utgiven av Svensk-Kubanska Föreningen 1997

Kan beställas från Latinamerikansk Bokhandel, tel/fax 08 - 31 95 30, 100 kr